

PRIS 20 KR

»M/S Nordbornholm«

Bornholmsbåtarna

Efter kriget, då farlederna i Öresund och Östersjön efterhand blev rensade från minor, kom turisttrafiken på Bornholm åter igång.

Den nya Falsterbokanalen betydde en timmes förkortning av resan och ett trevligt mellanspel under en del av turen.

Från köksfönstret i vårt sommarhus på Vikensvägen var det bara hundra meter till kanalen. Genom tallarna såg vi båtarna glida förbi och vi kände skakningarna då de passerade. Det var majestätiska båtar, vita med röd skorsten, som passerade.

Två rederier trafikerade linjen: »Dampskibsselsabet paa Bornholm af 1866«, förkortat »66-selskabet«, med *Rotna*, *Hammershus*, *Bornholm*, *Kongedybet* och *Østersøen* och »Det Østbornholmske Dampskibsselskab« med *Nordbornholm* och *Østbornholm*. Dessa fartyg bör vara bekanta för en äldre generation Höllvikenbor.

De flesta namnen är lättförståeliga utom *Rotna* som låter märkligt men är den latinska formen av Rønne, »huvudstaden« på Bornholm och *Kongedybet* som är farleden in mot Köpenhamns hamn söderifrån. *Hammershus* är ju den stora slottsruinen på nordöstra sidan av ön.

Ovan ser vi *M/S Nordbornholm* som tillhörde

också det mindre rederiet »A/S Det Østbornholmske Dampskibsselskab«.

Hon byggdes på Aalborg Værft 1939 och gick traden Köpenhamn - Nexø till 1956 då hon fick hemmahamn i Helsingborg. Upphuggen 1973.

»Det Østbornholmske Dampskibsselskab« lade ner verksamheten 1978.

Kriget

Bornholm hade ju råkat värre ut än resten av Danmark under kriget. Då övriga Danmark blev besatt av tyskarna den 9 april 1940, väntrade Bornholm blev okuperade dagen därpå. Något motstånd var inte att tänka på, till det var Bornholm inte rustat.

Liksom på fastlandet så levde man med nazisterna tätt inpå sig under hela kriget. Den stora skillnaden kom vid krigsslutet då tyskarna kapitulerade i hela Västeuropa inför Engelmännerna den 5 maj 1945. Kommendanten på Bornholm vägrade ge sig till ryssarna som kom först dit. Samtidigt flydde tyska soldater i tusentals till Bornholm för att komma undan

fortsättning på sid. 4

KULTURFÖRENINGEN
Calluna
DÅ OCH NU PÅ LJUNGEN

HÄNT SEDAN SIST

Föreningens årsmöte avhölls den 18 mars på Höllviksstrand. Styrelsen valdes om så när som på Ety Jönsson som avböjt omval. Som ersättare för Ety Jönsson valdes Roy Larsson in i styrelsen.

Roy är välkänd för de flesta som tidigare chef för turistbyrån. Vi hälsar honom välkommen i gänget och är övertygade om att han kommer att bli en stor tillgång i styrelsearbetet.

På årsmötet delades *Callunas KulturPenning* ut för åttonde gången. I år mottog Mikael Neumann diplommet och tackade för äran.

Det var däremot första gången vi delade ut *Callunas KulturStipendium* för ungdomar under 25 år. Om detta kan du läsa härintill.

I detta nummer av *På Ljungen* skriver vi om Bornholmsbåtarna, till nästa nummer, som är tänkt att utkomma i juli, kommer Ety Jönsson att berätta om sommarkolonier.

Det är i år 100 års sedan järnvägen Vellinge-Skanör-Falsterbo invigdes. Invigningen ägde rum den 18 maj 1904. Nerläggningen av banan gjordes 22 augusti 1971. Hundraårsjubileet hade vi tänkt uppmärksamma med en utställning.

Järnvägen kom ju att betyda mycket för orterna utmed spåret.

Vår utställning är inte tänkt att kretsa så mycket kring vilka tåg och vagnar som trafikerat linjen, utan den skall spegla livet kring och på stationerna under de 67 år som banan fanns.

Vi samarbetar med stinsen Stig Mårtensson som från början kom med uppslaget om en utställning och med Falsterbo museum. Vi undersöka nu lämpliga lokaler. Vi har kontakter med Magasinet, Konsthallen och Galleri Stallet i Falsterbo, men skulle också vilja visa utställningen i Höllviken och Vellinge under året. De flesta lokaler är upptagna av konstutställningar under sommaren så det är möjligt att vi får vänta till framåt hösten.

Calluna har genom åren delat ut inte mindre än 90.000 kronor till olika ändamål. Åtta *KulturPenningar* om 5.000 kr, Kulturstipendiet på 15.000, Margaretadagarna har fått 3.000 kr och Sundsgymnasiet en tavla värd 6.000 kr. På annan plats kan du läsa om den gåva på 10.000 kr. vi gav Kämpinge Gymnastikförening och slutligen har biblioteken i Skanör och Höllviken fått 8.000 kr vardera.

lioteken i Skanör och Höllviken fått 8.000 kr vardera.

Det är inte dåligt av en förening som inte har något stöd från varken stat eller kommun.

Vi har tidigare varit dåliga på att dokumentera vår verksamhet i bild, men sedan vi köpt en digital kamera kan vi nu visa bilder av vår verksamhet för er som inte har kunnat närvara vid de olika evenemang vi genomfört.

Ovan, de tre pristagarna, Sebastian Victor, Sebastian Gustafsson och Mikael Neumann. Nedan spelar Sebastian Gustafsson på den saxofon han köpte för stipendiet!

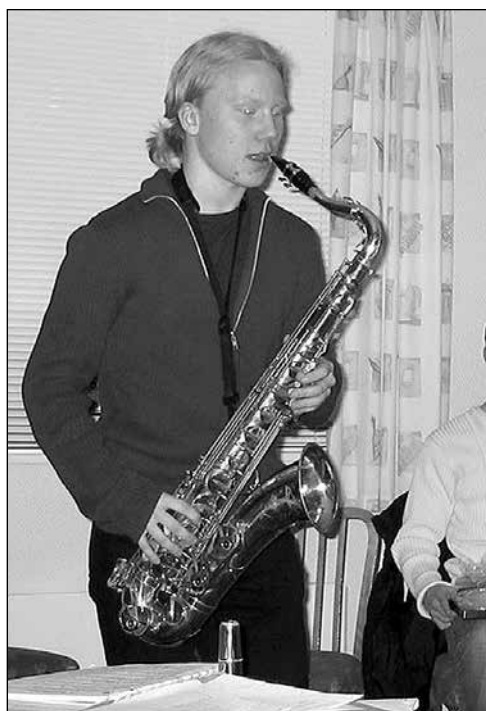
KulturPenningen

Som vi avslöjade i förra numret av *På Ljungen* blev Mikael Neumann som fick motta årets *KulturPenning* för »sitt arbete med »*Sånger från Näset*«. En cd-skiva som är en resa i tiden, med ursprung i de visor och dikter som inspirerat människor att lovsjunga Ljungen och dess storslagna natur och atmosfär. En kulturinsats som givit människor kunskaper om Ljungen på ett annorlunda sätt.«

Mikael påpekade i sitt tack att det är inte ofta som musiker blir uppmärksammade på detta sett.

Callunas stipendium

Stipendiet är tänkt att utdelas till ungdomar under 25 år som visat stor talang inom sitt gebit. Liksom med *KulturPenningen* så gäller det kultur i vid bemärkelse. Årets stipendiater uppfyller mer än väl våra krav.

Motiveringen för Sebastian Victor lyder »En framstående squashspelare och tävlingsmänniska som trots sina låga ålder uppnått hög europaklass«.

Han delar priset med musikern Sebastian Gustafsson »En kompetent och hårt arbetande musiker som gjort och gör stora framsteg inom alla delar av den musik han valt att ägna sig åt«

Efter prisutdelningen spelade Sebastian Gustafsson, ackompanjerad av sin far, flera låtar som visar hans bredd som musiker.

ChK

En strålande händelse!

Invigningen av Kämpingehallen den 28 februari 2004 var en händelse som utgör en milstolpe i Kämpinge Gymnastikförenings historia, på samma gång som det är historisk händelse i kommunen.

Invigningen blev en strålande fest och för mig som besökare ett minne för livet. De unga deltagande gymnasterna gjorde verkligen sitt allra yttersta och för att gästerna skulle få det trevligt, både som gymnaster och serveringspersonal senare på kvällen. Vi, Peter Nilsson och jag, överlämnade vårt uppmuntringspris till Kämpingeföreningens herrlag som mottog ett diplom och ett gåvobrev på 10.000 kronor.

Bakom Kämpinge Gymnastikförening står familjen Murmark som genom hårt arbete lyckats få föreningen till vad den är i dag. Tillsammans med alla duktiga ledare och andra frivilliga arbetande har föreningen i 30 år utgjort en fin grund och inkörsport för många generationer av ungdomar både idrottsligt och socialt, inte minst det senare som inte nog kan värderas.

Vi önskar Kämpinge Gymnastikförening all lycka i framtiden.

IHJ

Till vänster överlämnar Ingemar Johansson en blomma till Kajsa Murmark och på den undre bilden får Kämpingeföreningens herrlag motta ett gåvobrev på 10.000 kr. Foto: Peter Nilsson.

Vi återkommer i nästa nummer med närmare information. Hela vårt septembernummer av *På Ljungen* kommer vi att ägna åt järnvägens jubileum.

Så till den bok om Kämpinge som vi hoppas få klar under nästa år.

Ortnamnet Kämpinge tillhör de äldsta namnformerna och är tusen år gammalt eller mer. Det anses betyda *kamp*, klappersten, små rundade stenar. Tillägget *-inge* markerar folket som bodde där. Alltså, Kämpingar är de som bor vid klapperstenarna. Ordet finns nedtecknat första gången 1368.

I Kämpinge har det alltså bott människor i tusentals år, man fiskade, jagade och brukade jorden.

Vi försöker nu läsa in allt som finns skrivet om Kämpinge, främst under de senaste 200 åren. Men det som gör en bok levande och kul att läsa är de personliga berättelserna och här behöver vi Er hjälp.

Vi kommer att berätta om Kämpinge kyrka, om Kämpinge vall, om provborrningarna efter olja, om Gamlegårdstornen och om Bärjarlaget. Var gick Kämpingebäcken? Vi berättar om Kämpinge skola och naturligtvis kommer vi att beskriva barnens väg till skolan (de fick gå längs stranden, ända från Ljungsättersvägen till skolan i Kämpinge sex dagar i veckan).

Alla profiler från förr, präster, riksdagsmän, smeder och lantbrukare vill vi ha med. Här finns bl.a. berättelsen om Kämpingefiskarna som hamnade i rysk fångenskap. Men allt behöver inte vara dramatik, även de vardagliga sysslorna i byn är värda att dokumenteras.

Den som levt hela sitt liv i Kämpinge kanske inte ser sitt liv som speciellt intressant, men låt oss som ser det lite utifrån bedömma det!

Du behöver inte ens vara särskilt gammal för att ha något att berätta. På bara några årtionden har så mycket förändrats i samhället att Din egen bakgrund blivit historia.

Vi behöver foton, inte bara från förr, utan även mera nutida så att man kan orientera sig i historien. Adresser, mail och telefon till oss finner Du på sidan 8.

Hör av Dig!

ChK, IHJ

Bornholmsbåtarna

fortsättning på sid. 1

ryssarna, man ville hellre ge sig till engelsmän och amerikanare. Då ryska plan blev beskjutna då de flög in över Nexö den 7 maj beslöt man att bomba Rönne och Nexö.

Man kan lätt föreställa sig den vanmakt Bornholmarna kände då resten av Västeuropa var befriat och trots att man inte hade haft några bombardemang under kriget, så fick man nu se sina städer i ruiner. 250 hus blev helt förstörda, ytterligare 23 brann ner och ca 3.000 hus blev mer eller mindre skadade, men framför allt dog tio danskar i denna meningslösa terrorbombning. Och detta på samma dag som den danska kungen öppnade det första fria Folketinget i Köpenhamn.

För Bornholmsbåtarnas del innebar bombningen ett ytterligare avbräck. De hade legat upplagda i Rönne och Nexö under kriget och blev nu illa ramponerade av bomber.

Men efter reparation på B&W i Köpenhamn kom trafiken åter igång och nu

»Östbornholm« ligger skadad i Nexö hamn. Till vänster »Nordbornholm« med den danska flaggan målad på sidan. Nedan lämnar tyskarna ett bombat Rönne.

med en kortare rutt sedan Falsterbokanalen öppnat för trafik. Dock var minfaran stor runt hela kusten. Ända fram på 1960-talet fanns oröjda områden kvar utanför de markerade lederna.

Nya fartyg

Fartygen byttes ut under åren, men den vita färgen och namnen behölls, ibland bytte de till och med namn inbördes!

1973 förstatligades »66-selskabet« under namnet Bornholmstrafikken. »Det Østbornholmske Dampskibsselskab« lade ner sin verksamhet 1978. Efterhand som de gamla båtarna såldes eller skrotades tunnades trafiken genom Falsterbokanalen ut.

Idag är det mest bil eller direkttåg över Öresundsbron med anslutning till snabbfärja i Ystad som gäller. På cirka tre timmar tar sig en Köpenhamnare till Rönne den vägen.

Men, det går fortfarande direktbåtar

fortsättning på sid. 6

Bornholmsbåten »M/S Rotna« passerar bron på 1940-talet. Hon var byggd av Burmeister & Wain i Köpenhamn 1940 och kunde ta 900 passagerare. Hon bombades av Ryssarna i Rönne hamn 1945 men reparerades och sattes i trafik redan julen 1945. »Rotna« förliste 1970 under bogsering i Nordsjön.

Den ståtliga »M/S Rotna« går genom kanalen på 50-talet. Fram till 1967 gick hon tillsammans med »66-selskabet« övriga båtar »Hammershus«, »Bornholm«, »Kongedybet« och »Østersøen« mellan Köpenhamn och Rønne.

I vänsterkanten skimtar Sven Bengtssons bunkringsbåt »EssoMarin«

»M/S Hammershus« byggdes av Burmeister & Wain i Köpenhamn 1936 och var det första i serien av vita fartyg för »66-selskabet«

1944 togs hon i beslag av tyskarna och blev depåskepp för u-båtar. 1947 blev hon efter renovering återinsatt på traden Köpenhamn - Rønne.

Om sommaren tog hon 900 passagerare och 20 bilar mellan Rønne och Köpenhamn. Under vintern nöjde man sig med 150 passagerare då man kryssade i Nordsjön.

1963 såldes Hammershus till Danska Marinen och 1976 blev hon upphuggen i Odense.

Om Bornholm

Bornholm ligger 17 mil från Köpenhamn och 4 mil från Skånska kusten.

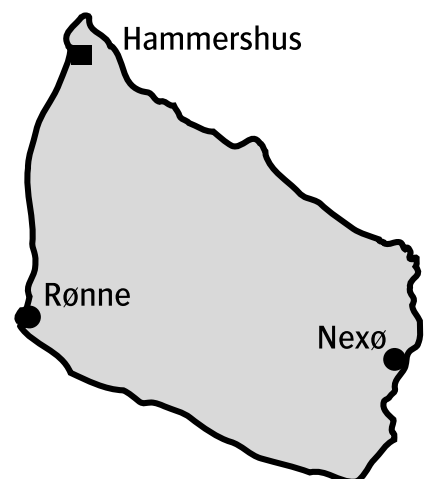
I historisk tid har Bornholm alltid varit danskt. Från 1000-talet och 500 år framåt tillhörde ön biskopen i Lund. Ärkebiskopen Jakob Erlandsen lät bygga borgen Hammershus på 1200-talet för att stå emot den danske kungen som med jämna mellanrum plundrade ön. Kyrkan hade växt sig stark och kungen behövde ta tillbaka mark för att få skatteinkomster.

Bornholm indrogs till kronan i

samband med reformationen och pantsattes direkt till Lübeck på 50 år. Under de dansk-svenska krigerna på 1600-talet erövrades Bornholm av svenskarna 1645, men återlämnades vid freden i Brömsebro samma år.

Vid freden i Roskilde 1658 blev hela Skåneland svenskt, dvs Halland, Blekinge Skåne och Bornholm, men redan 1660 köps Bornholm tillbaka av danskarna genom byte med adelsgods i Skåne.

Bornholm har idag 47.000 innevånare, varav 15.000 bor i Rønne. Andra städer är Nexø, Åkirkeby och Hasle.

Bornholmsbåtarna, fortsättning

fortsättning från sid. 4

mellan Köpenhamn och Rønne. Med *MF Povel Anker* och *MF Jens Kofoed* tar man sig till Rønne på sex timmar. Dessa färjor är betydligt större än de gamla Bornholmsbåtarna, de tar ca. 1.500 passagerare och 300 bilar men kan p.g.a. av sitt djupgåendet inte ta genvägen genom Falsterbokanalen.

Förutom färjorna från Köpenhamn och Ystad går det båtar från Simrishamn och dessutom finns det reguljärt flyg från Kastrup.

Christian Kindblad

På de klassiska vykortet från Falsterbokanalen är det alltid en Bornholmsbåt i centrum.

»M/S Kongedybet« tillhörde en modernare typ av fartyg byggda efter kriget. Hon kunde ta 1.500 passagerare och 24 bilar. Hon byggdes på Burmeister & Wain i Köpenhamn 1952 och trafikerade sedan Köpenhamn - Rønne för »66-selskabet« fram till

1973 då rederiet förstatligades under namnet »Bornholmstrafikken«.

1979 såldes hon till Kina och gick traden Hongkong - Fuzhou - Yiaman. 1996 blev hon upphuggen i Hongkong.

Nedan en bild från Bornholmsbåtarnas tilläggsplats vid Havnegade i Köpenhamn.

Ursprungligt namn	ändrat till	byggår	skrotad	
M/S Bornholm	Suvar	1930	1974	Upphuggen
M/S Bornholm	Pu Tuo Shan	1961	2001	Upphuggen
M/S Hammershus	Henrik Gerner	1936	1976	Upphuggen
M/S Kongedybet	Ding Hu	1952	1996	Upphuggen
M/S Rotna	-	1940	1970	Sjönk under bogsering
M/S Østersøen	Roana	1954	1995	Upphuggen
M/S Nordbornholm	Botnia	1939	1973	Upphuggen
M/S Østbornholm	Ancona	1939	1974	Upphuggen

Källor:

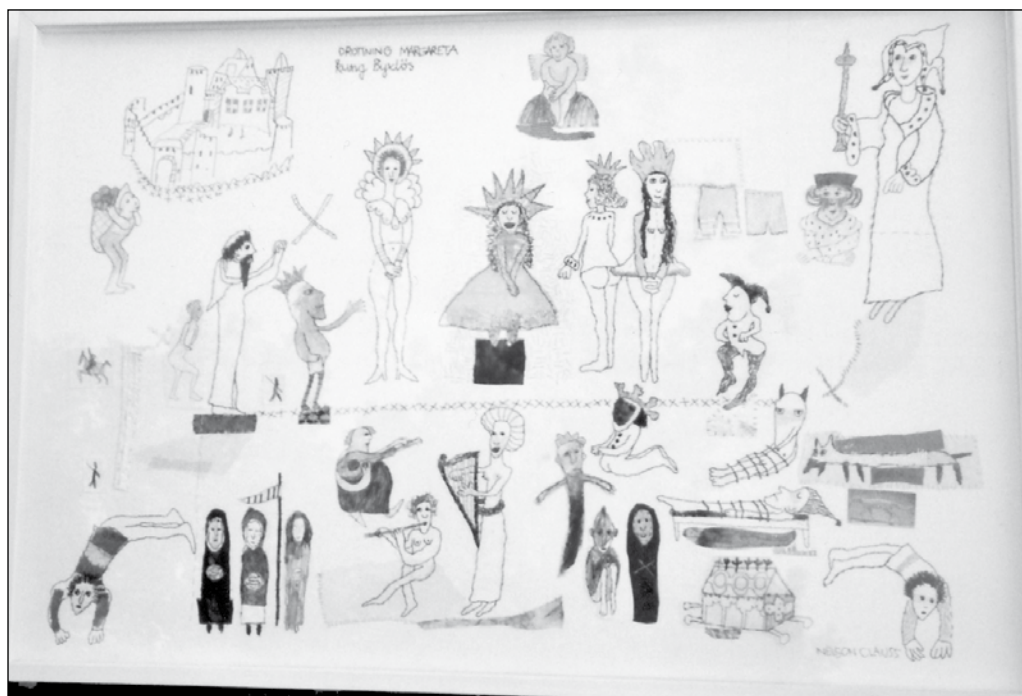
Bjarni Ákesson Filholm,
De hvide skibe. Nautilus 2000.

Erik Pedersen,
Med sejl, damp & motor.
Bornholms Museum 1998.

Bornholm, besat, bomet, befriet.
Utgiven av Frihedsbevægelsen paa
Bornholm 1945.

Micke Asklander,
www.faktomfartyg.crosswinds.net

Drottning Margareta – kung byxlös

Vi har redan berättat att föreningen skänkt en tavla av Birgitta Nelson Clauss till Sundsgymnasiet. I samband med överlämnandet skrev Birgitta en ledsagande text om tavlan som vi återger härnedan tillsammans med en presentation av konstnären.

Nordens mäktigaste kvinna

Margareta föddes 1353 i Köpenhamn och dog 1412 på sitt skepp i Flensburgs hamn. Hon var dotter till Valdemar Atterdag, kung av Danmark.

Margareta blev tidigt bortgift av politiska skäl – redan 1363 vid tio års ålder – med Håkan Magnusson, kung av Norge. Hon blev drottning av Danmark 1376, i Norge 1380 och i Sverige 1389.

Margareta utkämpade ett krig med Albrekt av Mecklenburg och avgick 1389 med seger. Albrekt blev tillfångatagen och satt därefter fängslad en tid på slottet Lindholmen i Skåne. Först 1395 fick han återvända till Mecklenburg.

Tavlan visar Margareta iförd den guldklänning, som hon bar vid giftermålet vid tio års ålder. Tavlan visar henne byxlös (byxorna hänger på en torklina). Givetvis kallades hon byxlös, för att hon var kvinna och därmed saknade mannens attribut, dvs byxor. Tavlan speglar också hovlivet genom att visa narr och musiker, som hyllar Margareta med sina upptåg och sin musik. På tavlan ses även Albrekt strax intill Margareta. Han friar till henne men får korgen. Margareta lär ha blivit

mycket förnärad över frieriet. Efter segern 1389 säger sägnen, att Margareta band honom till händer och fötter och därefter lade honom i sin säng för att där skämmas.

Tavlan återger också det kungliga ekipaget, som bar Margareta runt i riket. Slottet Lindholmen kan anas i bildens överkant.

Kyrkans makt var stor vid denna tiden. Munkar och nunnor fanns med i stadsbilden.

Överst på tavlan har jag tecknat en ängel, som ger sitt skydd åt drottningen – Drottning Margareta.

Birgitta Nelson Clauss fick sin utbildning vid Konstfackskolan i Stockholm 1964-68 och vid Grafikskolan Forum i Malmö 1968-69. I sina textila bilder utnyttjar hon ytorna som en målare, arbetar känsligt med garnets struktur och färg, med grovlek och lyster. Allvar och komik blandas i bilderna. Under senare år har Birgitta tidvis övergivit garnet och istället målat i olja. Birgitta Nelson Clauss har fått flera stipendier, bl.a. Landstingets kulturstipendium och vid fem tillfällen statligt arbetsstipendium. Hon har under sin 25-åriga verksamhet som konstnär deltagit i åtskilliga samlingsutställningar och haft ett 50-tal separatutställningar i Sverige och i andra länder. Hon har utfört utsmyckningar i Träne och Örkeneds kyrkor.

LÄSTIPS FRÅN CALLUNA

Böckerna finns att köpa på biblioteken i Höllviken och Skanör samt på ICA-Toppen i Höllviken.

125 kr

45 kr

90 kr

125 kr

105 kr

130 kr

160 kr

80 kr

Raska flickor

R. F:s stuga å Ljungen.

Gymnastikföreningen Raska Flickor

erbjuder sina medlemmar rekreation och hårdande friluftsliv å föreningens sommarstuga i Höllviken.

Stugan är belägen vid Karlsrovägen och förfogar över ett 15-tal sovplatser (endast sänglinne medtages). — Köksutrustning och porslän finnes.

Anföranter och vänner (kvinnl.) till medlemmarna äga även rätt till uppehåll å stugan.

Pris för uppehåll:

För medlemmar: Stug-avgift för hela sommaren Kr. 3:— samt 50 öre pr dag för vardagar och 25 öre pr dag för lördagar och söndagar.

För utomstående: 1:— pr dag för vardagar, 75 öre pr dag för lördagar och söndagar.

Förfrågningar besvaras pr telefon 227 74 mellan kl. 10—12 f. m.

Gymnastikföreningen Raska Flickor bildades i Malmö 1891 och var då den andra kvinnliga gymnastikföreningen i Sverige.

Ordförande var gymnastikdirektör Sophie Annerstedt som också undervisade i Malmös skolor. Det var Linggymnastik som gällde med knäna böj och bålrollningar.

Man hade i början på 40-talet fortfarande över hundra medlemmar men efter att ha anställt en ny instruktör med nya friska idéer, blev det problem och föreningen lades ner efter några år.

Den nya instruktören, som kommit hit som flykting från Estland under kriget, var Leida Leesment. Hon startade 1954 Malmöflickorna, som med sin populära rytmgymnastik lever vidare.

Stugan på bilden låg vid Karlsrovägen och fanns kvar i många år efter föreningens nedläggning. Den drevs då i Skånes gymnastikförbunds regi.

ChK

Vad händer i sommar?

Kyrkorundan på cykel.

Falsterbo museiförening arrangerar den 23 maj en cykeltur runt Skanör och Falsterbos gamla kyrkor, kloster- och kyrkoruiner. Samling framför Skanörs kyrka kl 12.30. Rundturen beräknas ta två timmar. Guide är Stellan Carlsson.

Alla möllors dag.

4 juli kl. 13.00–16.00. Falsterbo museums gåramölla från 1899. Se hur en husbehovsmölla fungerar.

Stadsvandringar.

Museiföreningens ordförande Bengt Hansson guidar. *Skanör* den 6 juli. Samling vid Skanörs bibliotek. *Falsterbo* den 8 juli. Samling vid Skoltorget.

Vellinge byavandring

Söndagen den 29 augusti kl. 14.00. Samling vid Vellinge bibliotek.

Fyrdagen

Skandinaviens äldsta fyr visas den 29 augusti kl. 13.00–16.00.

Medlemsmöte i Calluna

Madeleine Brandin talar om »Från sommarparadis till villasambälle» den 25 augusti kl. 19 på Höllviksstrand. Vi återkommer med detaljer om mötet.

Nu kan Du ge bort ett medlemskap i Calluna till släkt och vänner. Kontakta 040-45 11 48 eller calluna@tele2.se

På Ljungen ges ut av
KULTURFÖRENINGEN
CALLUNA

Styrelse

Ingemar H. Johansson
Christian Kindblad
Christer Holgersson
Bertil Lundahl
Peter Nilsson
Roy Larsson

Redaktör

Christian Kindblad, ChK
christian.kindblad@telia.com

Ansvarig utgivare

Ingemar H. Johansson, IHJ
calluna@tele2.se

Grafisk form

Christian Kindblad

Tyck

Holmbergs, Malmö

Adress

KULTURFÖRENINGEN CALLUNA
V. Mölledalsvägen 18
236 34 Höllviken
040-45 11 48

Callunas hemsida

www.calluna.nu

Medlemskap

Sätt in 75 kr på postgiro 250862-0

Tidningen utkommer
med 4 nummer per år.

Återge gärna våra artiklar
men ange alltid källan.

Ljung, *Calluna vulgaris*

KULTURFÖRENINGEN
Calluna
DÅ OCH NU PÅ LJUNGEN